

І.О. ЗАСОРНОВА, О.О. СЕЛЬСЬКА

Хмельницький національний університет

А.А. МИЧКО

Східноукраїнський національний університет ім. В. Дала, м. Северодонецьк

КЛАСИФІКАЦІЯ КОНСТРУКТИВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ СОРОЧОК ПОДІЛЛЯ

У статті визначено основні конструктивні елементи українських національних сорочок регіону Поділля, які сформовано на основі досліджень у фондах Хмельницького обласного краєзнавчого музею (ХОКМ), з використанням літературних джерел, наукових публікацій, альбомів, фотографій, описів, зразків одягу тощо. На основі досліджень виділено два основних види українських національних сорочок: "з уставками" та "без уставок". Наведено вдосконалену класифікацію конструктивних елементів українських національних сорочок з метою подальшого її використання в процесі проектування сучасного жіночого легкого одягу, виконаного в етностилі.

Ключові слова: українська національна сорочка, регіон Поділля, типи крою, класифікація.

I.A. ZASORNOVA, O.O. SELSKA

Khmelnysky National University, Khmelnytsky, Ukraine

A.A. MYCHKO

East Ukrainian Volodymyr Dahl National University, Severodonetsk, Ukraine

CLASSIFICATION OF DESIGN FEATURES OF THE UKRAINIAN NATIONAL SHIRTS OF PODILLYA

Abstract – The aim of the study is to draw up a common classification of the Ukrainian national women's shirts of Podolsk region and to draw up a structure encoding all possible details of the shirt. According to the obtained results, work out dress for summer season in ethnic style with all Ukrainian traditions and with high level of artistic excellence.

Review by famous Ukrainian designers who create collections of clothes in ethnic style like Jana Chervinska, Irene Diehl, Nadia Dzyak, Lilia Pustovit. Also we identified the main materials and raw materials that were used and are used now for the manufacture of vyshyvanka. This study was conducted for the revival of the authentic type cut traditional Ukrainian shirts, as well as for further implementation of these types cut in mass production. Based on the research we highlighted two main types of Ukrainian national shirts "set point with" and "without settings". The advanced classification structural elements of Ukrainian national shirts to further its use in the design of contemporary women's light clothing, made in the ethnic style.

Based on this, the next stage in the development of dresses for summer season in ethno-style, with Ukrainian traditions and with a high level of artistic excellence is to study the locations of ornamental compositions, fullness embroidery and compositional perfection of the symbolism, which is inherent in the Podolsk region.

Keywords: Ukrainian national shirt, Podillya region, type of cut, classification.

Вступ

Український народний одяг — це один із базових складників матеріальної культури нашого народу, який тісно пов'язаний з усією його історією. Завжди такий одяг формувався і розвивався залежно від історичних, соціально-економічних, культурно-побутових, географічних, кліматичних та інших умов [1]. Саме завдяки етнографічним особливостям історико-культурних районів України простежується взаємодія українців з іншими народами.

Найяскравіше це виявляється в силуеті одягу, типі крою, конфігурації деталей, а також його використанні під час носіння, колористичному забарвленні тощо. Оскільки подільський регіон завжди межував із Молдовою, то за колористичним рішенням та типами крою помітною є етнокультурна взаємодія двох народностей – українців та молдован.

Найбільшою різноманітністю серед всіх видів національного одягу виділяються українські сорочки. Дослідженню історії розвитку української національної сорочки присвячено велику кількість наукових праць, які здійснили такі науковці та мистецтвознавці як: М.С. Білан, Г.Г. Стельмашук, Т.В. Кара-Васильєва, Т.А. Ніколаєва, Р.В. Захарчук-Чугай, Л.В. Булгакова-Ситник, Є.М. Причепій, Т.І. Причепій та ін. [2-7].

У роботах автори класифікували сорочки, виходячи лише з силуетних особливостей виробу, тому на сьогодні не існує єдиної затвердженої класифікації деталей української національної сорочки.

Мета і завдання дослідження

Дослідження зразків українських автентичних жіночих сорочок та аналіз їх конструктивних елементів виконано з метою удосконалення процесу проектування сучасних видів легкого одягу, виконаного в етностилі.

Завданням дослідження є розробка класифікації жіночих українських національних сорочок подільського регіону. Основними методами дослідження є літературно-аналітичні.

Виклад основного матеріалу

Із зростанням в країні українського духу та патріотизму, зростає любов до українського народу, українських традицій, національного одягу. Суспільство все більше починає цікавитись витоками українського народного вбрання. Чудовим прикладом та відродженням забутих сьогодні українських традицій слугує проект «Витоки», де громадськості представлено різновиди українського національного одягу: повсякденного носіння, святковий для виходу до церкви, весільний тощо [8]. На сьогодні переважна кількість українських дизайнерів (і не тільки українських) джерелом свого натхнення для створення

сучасних колекцій одягу, прикрас, взуття, головних уборів тощо, обирають українські традиції та культуру. Українська вишита сорочка сьогодні є одним із небагатьох національних брендів, відомих в усьому світі.

Все частіше талановиті всесвітньо відомі модельєри використовують елементи традиційного українського одягу у своїх моделях. Вміло поєднуючи в одному виробі різноманітні техніки вишивання, конструктивні елементи та кольорові рішення, вони представляють абсолютно унікальні, ексклюзивні речі. На модному показі Ukrainian Fashion Week 2015-2016 такі дизайнери, як Яна Червінська, Ірина Діль, Надія Дзяк, Лілія Пустовіт, основним натхненням яких був символізм української сорочки, створили модернізований її варіант, рис. 1.

Рис. 1. Фотографічні зображення модернізованих варіантів української народної сорочки

На сьогодні дизайнери створюють велику кількість колекцій одягу в етностилі, але вони беруть український національний одяг лише за ідею, не опираючись на розробки та конкретні наукові дослідження автентичного варіанту українського національного вбрання. Тому, постає завдання у визначенні основних характеристик українських національних сорочок Поділля, зокрема їх конструктивних елементів. Для цього, авторами здійснено теоретичні та експериментальні дослідження у фондах Хмельницького обласного краєзнавчого музею (ХОКМ), з використанням літературних джерел, наукових публікацій, альбомів, фотографій, описів, зразків одягу тощо.

Визначено, що крій є основною характеристикою українських сорочок. В еволюції крою сорочок чітко відображені такі народні принципи створення одягу як раціональність, функціональність, знаковість, технічність та спадкоємність традицій. Крім того, в народному українському крої знайшли своє відображення і такі сучасні методи проектування як комбінаторика, трансформація, безрозмірність, прямолінійність ліній крою тощо. Сорочку використовували, як натільний одяг, яка складала основу українського національного костюму. Тому головними силуетними формами були: трапецієподібна та пряма, задля забезпечення необхідного повітряного прошарку та свободи рухів.

В залежності від типу крою сорочки виготовляли з одного або двох шматків полотна (верхня частина – із м'якшого і тоншого полотна; нижня частина – товстіша, з додаванням різних волокон).

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що існуючі відомості про українську сорочку, зокрема Подільського регіону – фрагментарні і не дають повного уявлення про її цілісний образ. Тому в роботі з використанням методів наукового дослідження систематизовано і узагальнено фактичний матеріал щодо української жіночої сорочки та розроблено доповнену класифікацію її конструктивних елементів.

Отже, українські національні жіночі сорочки регіону Поділля можна поділити за наступними ознаками: **I. Вид сорочки. II. Тип крою. III. Довжина сорочки, рукавів.**

I. Вид сорочки. Всі досліджені авторами сорочки регіону Поділля можна поділити на два основні види: сорочки без уставок; сорочки з уставками. Уставкою називається ластовиця, яка могла бути у формі ромбу (ромбовидна) та квадрату або прямокутника. У давні часи вважалося, що перехрестя чотирьох швів на ділянці підпахвової западини несе негативну енергетику. Тому майстрині на цю ділянку пришивали уставку, яка, на їх думку, захищала енергетику людини. З часом ці знання забувались та люди переставали у них вірити, таким чином з'явився одяг без уставок. Даний тип сорочок характеризувався тим, що уставка (ластовиця) стала суцільновикроена з рукавом.

Найпоширенішою є сорочка, що за типом крою без уставки, оскільки її крій є найпростіший і передбачав меншу кількість деталей, ніж сорочка з уставкою. На рис. 2 зображено сорочки за типом крою з уставкою та без уставки.

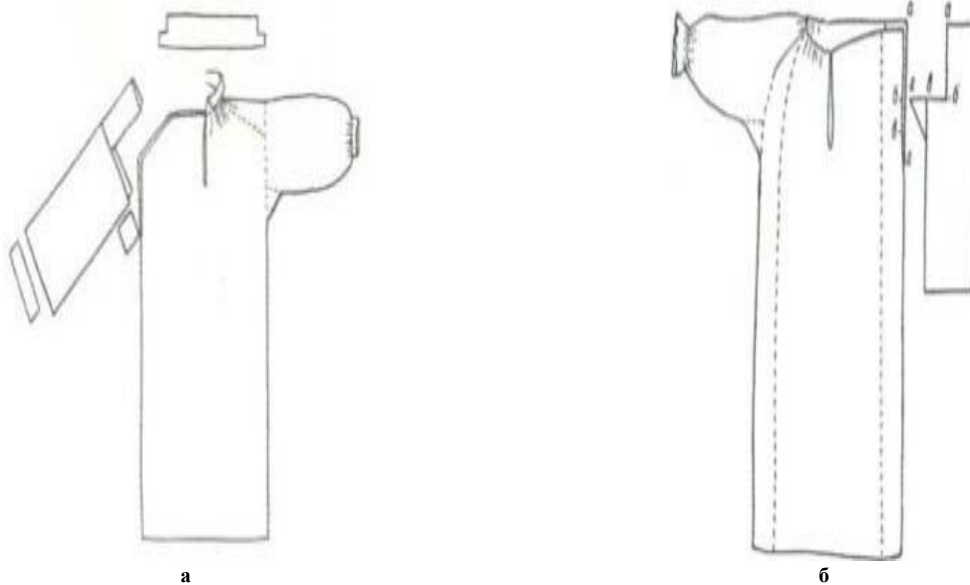

Рис. 2. Зображення подільських українських національних сорочок за видом: а – з уставкою; б – без уставки

II. Тип крою. Перед української сорочки може бути з однієї частини (суцільна) або з двох частин (верхня та нижня частини). Їх приклади представлені на рис. 3.

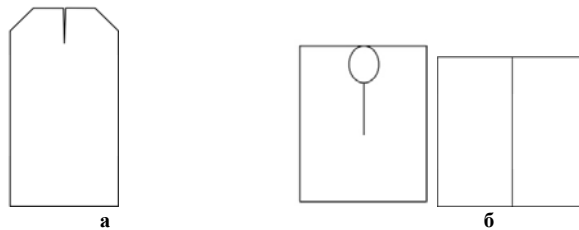

Рис. 3. Зображення переду українських національних сорочок: а – з однієї частини (суцільна); б – з двох частин (верхня та нижня частини)

За формою: горловини, рукавів, комірів, ластовиці (уставки).

Подільські сорочки згідно форми вирізу горловини розрізняють: прямокутні, квадратні, овальні, круглі та трапецієподібні. Приклади форми горловини зображені на рис. 4.

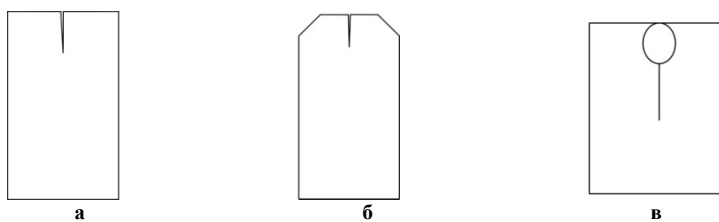

Рис. 4. Приклади форми вирізу горловини:
а – квадратний виріз, б – трапецієподібний виріз, в – круглий виріз

Форма рукавів була з уставкою, без уставки, а також широкий та вузький рукав, рис. 5. Низ рукава оброблявся з манжетою або без неї.

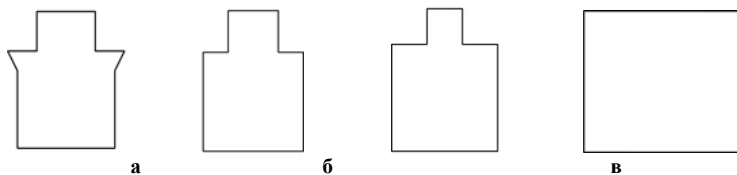

Рис. 5. Зображення форм рукавів української національної сорочки:
а – рукав без уставки, вузький; б – рукав з уставкою, вузький; в – рукава з уставками, широкі

Види комірів. Найчастіше використовувались такі види комірів, як: стояк, стояче-відкладний з суцільновикроєним стояком, рис. 6, оформлення горловини без коміра.

Рис. 6. Зображення видів комірів в українській національній сорочці:
а – стояче-відкладний з суцільно викросним стояком; б – відрізний стояк

Форми ластовиць (установок). В залежності від типу крою сорочки, кількості деталей переду та форми рукавів, розрізняють такі форми ластовиць: ромбовидні, квадратні та прямокутні, рис. 7.

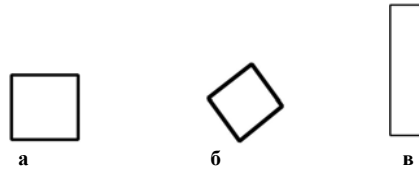

Рис. 7. Зображення форм ластовиць українських національних сорочок:
а – квадратна; б – ромбовидна; в – прямокутна

Визначено, що основними силуетними формами були: трапецієподібна та пряма. Трапецієподібний силует створювався завдяки вшитим клинам по лінії бічного шва.

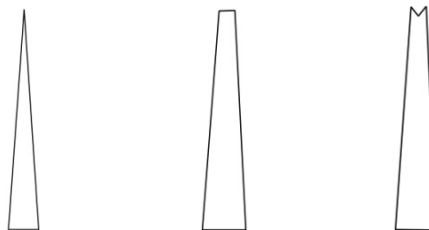

Рис. 8. Зображення форм клинів українських національних сорочок

III. Довжина сорочки, рукавів. Основною відмінною характеристикою жіночої української сорочки є її довжина. Зазвичай, сорочка сягала до щиколоток, тому що вважалося: чим вона довша, тим чеснішою і поряднішою є дівчина, котра її носить. Сорочки за довжиною розрізняють довгі (до підлоги), середні (до лінії коліна) та короткі (вище лінії коліна).

Подільські сорочки за довжиною рукавів були: довгий, середньої довжини (три четверті), короткий, без рукавів (обкантиваний). На рис. 9 наведено приклади різних за довжиною рукавів.

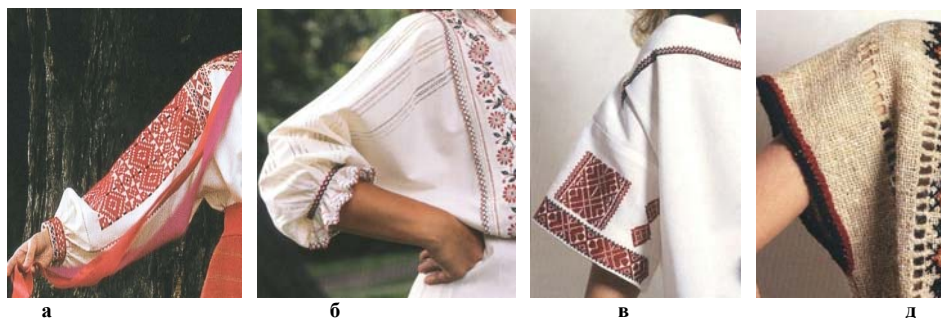

Рис. 9. Фотографічні зображення довжин рукавів подільських сорочок:
а – довгий; б – середньої довжини; в – короткий; д – без рукавів

Класифікація конструктивних елементів національних сорочок Поділля представлена на рис. 10.

Висновки

Згідно проведених досліджень складено класифікацію жіночих українських національних сорочок подільського регіону із виділенням усіх можливих варіантів її деталей, з розмежуванням за типом крою “з уставками” та “без уставок”. На основі запропонованої класифікації конструктивних елементів національних сорочок можливо розробляти сучасні моделі жіночого легкого асортименту, виконаних в етностилі для впровадження у виробництво.

Тому, наступним завданням є досягнення високого рівня художньої довершеності сучасних жіночих виробів легкого асортименту. Для цього виникає потреба в дослідженні місць розташування орнаментальних композицій на деталях національних сорочок, технік виконання, кольорової гами, наповненості вишивки та композиційної довершеності символіки, яка притаманна подільському регіону.

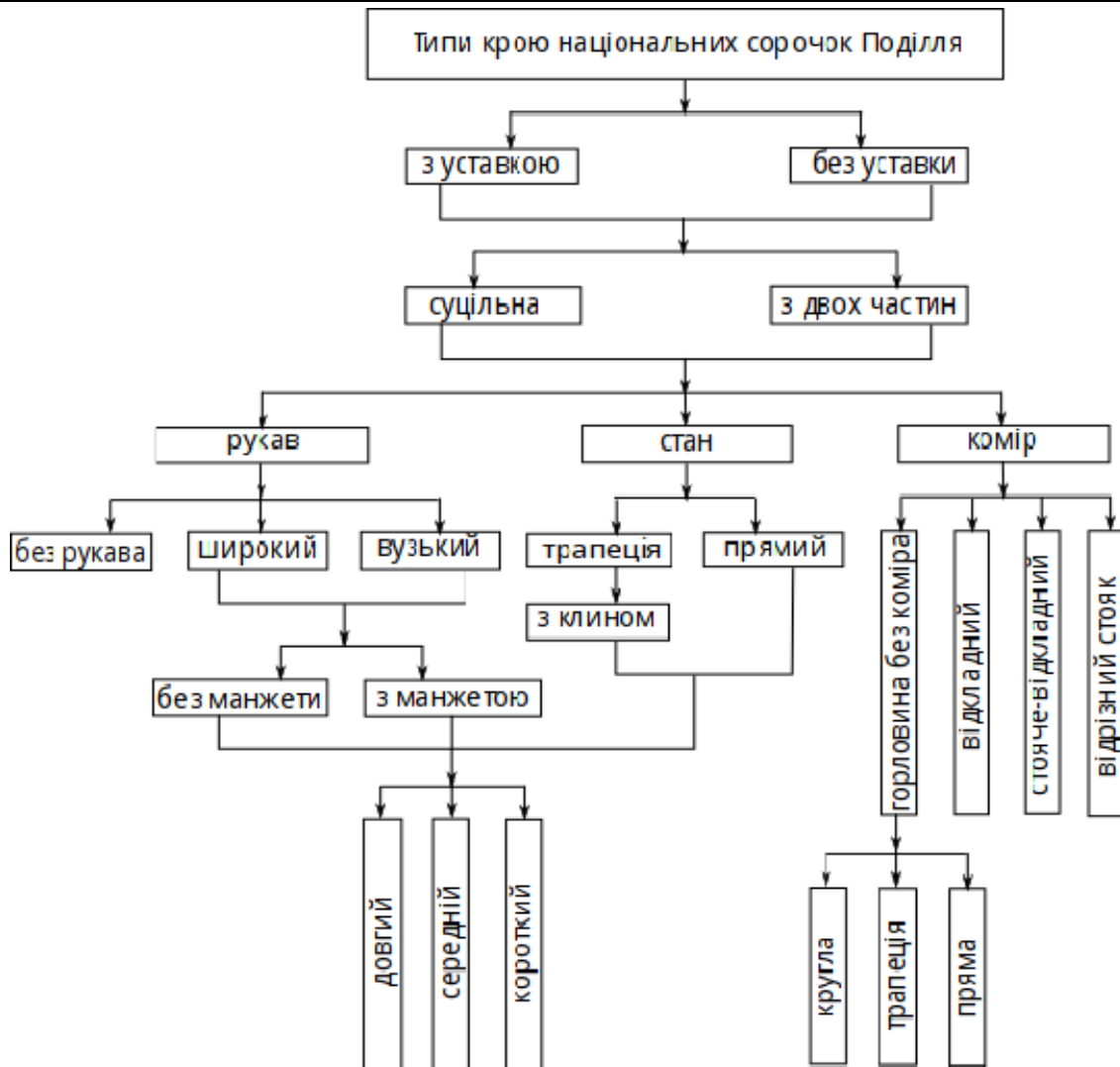

Рис. 10. Класифікація конструктивних елементів національних сорочок Поділля

Література

1. Одарченко П. Український народний одяг : фотоальбом / П. Одарченко, Г. Царинник. – М. : Toronto — Philadelphia, 1992. – 311 с.
2. Білан М.С. Український стрій / М.С. Білан, Г.Г. Стельмащук. – Львів : Фенікс, 2000. – 326 с.
3. Кара-Васильєва Т.В. Історія української вишивки : альбом / Тетяна Валеріївна Кара-Васильєва. – К. : Мистецтво, 2008. – 464 с.
4. Николаева Т.А. Народное моделирование женской одежды и применение его традиций в современной практике (на материалах Украины) / Т.А. Николаева // Советская этнография. – М. : Наука, 1977. – № 3. – С. 72–90.
5. Захарчук-Чугай Р.В. Українська народна вишивка. Західні області УРНР / Р.В. Захарчук-Чугай. – К. : Наукова думка, 1988. – 194 с.
6. Булгакова Л.П. Етнокультурна характеристика народної вишивки Поділля (кінець XIX – 30-і роки XX ст.) : дис. ... канд. істор. наук : 07.00.05 / Булгакова Людмила Петрівна. – Л., 2000. – 328 с.
7. Причепій Є.М. Вишивка східного Поділля : альбом / Є.М. Причепій, Т.І. Причепій. – К. : Родовід, Київ, 2007. – 344 с.
8. Витоки : проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rayonka.com/news/view/name/ukrayinskiy_natsionalniy_odyag_na_tizhni_modi_foto_vrazhayut.

Рецензія/Peer review : 16.5.2016 р.

Надрукована/Printed : 7.6.2016 р.
Рецензент: д.т.н., проф.. Мичко А.А.